

בבא מציעא צ"ח

הקדמה

הגמרא הביאה, שממשנתנו משמע שהתובע את חברו והלה אומר איני יודע חייב. ואף רב נחמן יכול להסביר את המשנה במקרה שיש עסק שבועה ביניהם, וכיון שאינו יכול להשבע שהרי אומר איני יודע, משלם. והגמרא העמידה כפי שאמר רבא, במי שתבע את חברו מנה, והלה אומר אין לך בידי אלא חמישים והשאר איני יודע, מתוך שאינו יכול ליšבע משלם.

ברישא ב' פרות נתתי וא' אחת מתה בשאלה ובמשנתנו יש עסק שבועה, ברישא אחת לא ידעתי מתוך שאינו יכול להשבע משלם בשתי פרות ובסיפא בשלש פרות⁹⁸.

ברישא שבאו לדין על היום או על השעה, אי אפשר להעמיד בפרה אחת מתחילה אלא בשתים ומתו, והבעלים תובעו על שתים והוא מודה לו באחת ובסניה אינו יודע, ומתוך שאינו יכול ליšבע משלם⁹⁹. ומדובר שאמר לו שתי פרות מסרתי לך לחצי היום בשאלה ולחצי היום בשכירות, או יום אחד בשאלה ויום אחד בשכירות, ומתו שתיהן בזמן השאלה. ואמר לו השואל אחת מתה בזמן השאלה ואיני יודע אם השניה מתה בזמן שאלה, או בזמן שכירות, ומתוך שאינו יכול ליšבע משלם.

ובסיפא שאמר לו שלש פרות נתתי לך, שתים בשאלה ואחת בשכירות. והשתים של השאלה מתו. ואמר לו השואל אחת של שאלה מתה, ואיני יודעת אם השניה שמתה היא של שאלה ושל השכירות קיימת, או של שכירות מתה ושל השאלה קיימת. ומתוך שאינו יכול ליšבע משלם.

ולרמי בר חמא שאמר ד' שומרים צריכים כפירה במקצת והודאה במקצת רישא בשלש צריכים כפירה במקצת והודאה במקצת.

הם צריכים בשבועות האמורות בהן ששומר חנם נשבע שנגנבה, שומר שכר נשבע שנאנסה, ושואל נשבע שמתה מחמת מלאכה. צריכים שתהיה בהם גם כפירה במקצת וגם הודאה במקצת¹⁰⁰. צריכים להעמיד את הרישא בשלש פרות,

98 סוגיה זו היא כרב יוסף שא' בהגזול קמא עירוב פרשיות נאמר כאן. והכתוב "כי הוא זה" נכתב על מלוה אבל בפקדון אין צריכים כפירה והודאה עם נאנסו. כמו שא' ר"ח ב"א בשם ר"י. והוא חולק על הברייתא של רמי ב"ח שצריך ג' פרות אלא מספיק ב' פרות בהודאה וכפירה או הודאה ונאנסו. ור"ת ל"ג ה"מ במלוה אבל בפקדון מעיז ומעיז. וריב"א גרס אותו ומפרש אבל בפקדון בטענה שלא שייכת אלא בפקדון, טענת אונס מעיז ומעיז. ור"ח ב' יוסף חולק על הברייתא של רמי בר חמא מפני שסובר כמשניות בפ' שבועת הדיינים שסוברות שלא צריכים אלא כפירה והודאה. ור"י יסבור שבכל המשניות לא חששו להזכיר את אותן של אונסין. תוס'.

199 ולכן נקט ומתו שתיהן שאם מדובר שהאחת קיימת ואמר לו על אחת חקנה ועל אחת איני יודע אם בשעת שכירות ההיא שמודה היא הילך ויש מ"ד שהילך פטור משבועה. ובסיפא ששנינו שאל אחת ושכר אחת ואיני יודע איזה מהן מתה יש עסק שבועה כשהיו מתחילה שלש ומתו השתים באחת מודה שהיתה שאולה וחייב בדמיה והיא מחייבתו שבועה על השניה. רש"י.

100 אע"ג ששייכת בהם שבועת שומרים בלא שום כפירה לא משביעים שבועת שומרים עד שיכפור כפירה אחרת כגון להד"מ או החזרתי לך. ולא חייב שבועה על הודאה בלא כפירה ואיני יודע אינה כפירה ואינו סובר כרבא אא"כ אמר לו 'יש ונ' השניים מקצת להד"מ ומקצת איני יודע. לרמי בר חמא לא משמע "כי הוא זה" בלא כפירה

ואת הסיפא בארבע פרות. הרישא מדברת כשאמר לו שלש פרות נתתי לך חצי יום בשאלה וחצי יום, או יום אחד בשאלה ויום אחד בשכירות, ומתו שלשתן כולם בזמן שאלה. והשואל אמר על אחת מהן 'לא היו דברים מעולם' וזו הכפירה, ועל אחת הוא מודה שמתה בזמן שאלה והיא הוודאה, ועל השלישית לא ידעתי אם מתה בזמן שאלה מתה או בזמן שכירות, ומתוך שאינו יכול ליטען משלם.

והסיפא בארבע פרות, אמר לו ארבע פרות נתתי לך שלש בשאלה ואחת בשכירות ומתו שלשת הפרות של השאלה. והשואל אמר על אחת 'לא היו דברים מעולם' ומודה שאחת של השאלה מתה, ועל האחרת לא ידעתי אי של השכירות מתה ושל השאלה היא הקיימת, או של השאלה מתה ושל השכירות קיימת, ומתוך שאינו יכול ליטען משלם.

עולא א' משביעין אותו ע"י גלגול הגמרא שואלת על מה ששנינו זה אומר שאולה וזה אומר שכורה ישבע השוכר ששכורה מתה. הרי מה שטענו ומה שהודה לו לא טענו¹⁰¹. הבעלים תובע את הפרה השאלה והוא מודה על הפרה השכורה¹⁰² ואינו חייב שבועה? אמר עולא, משביעים אותו על ידי גלגול¹⁰³. הבעלים אומר לו, אפילו לדברך הפרה השכורה מתה, השבע לי שמתה כדרכה. מפני שלא סוברים כרמי בר חמא שצריכים כפירה והודאה בשומרים¹⁰⁴. שהרי אפילו אם הפרה השכורה מתה אתה חייב לי שבועה שהיא מתה כדרכה. ומתוך שהוא נשבע שמתה כדרכה הוא נשבע על ידי גלגול שהשכורה היא שמתה. אומרת הגמרא, מה ששנינו במשנה שאם זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע יחלוקו, היא כדברי סומכוס שאמר ממון המוטל בספק חולקין.

שאלה בבעלים שכרה שלא בבעלים
הסתפק רבי אבא בר ממל, מה הדין אם שאלה בבעלים וקודם שהחזירה שכרה שלא בבעלים¹⁰⁵, בשעת שכירתו לא היה עמו במלאכתו, ונגנבה או אבדה בימי השכירות. האם אומרים שהשאלה עומדת לחוד והשכירות עומדת לחוד¹⁰⁶ והשוכר חייב. או

אבל לא כשאמר זה אני חייב וזה איני יודע אם נגנב או שנאבד בש"ח. רש"י

101 יש שלא גרסו ומה שהודה לו לא טענו. ולפירש"י הוא מיותר אבל להראב"ד שלא חשבו להילך אינו מיותר. הגהות הגר"א.

102 אע"ג שהעמדנו את המשנה בכופר ומודה הוא לפי ר"נ אבל לפי רב הונא ורב יהודה מעמידים את המשנה כמו שנסתתה ולמה ישבע הרי אין כאן הודאה במקצת. רש"י.

103 ולמדנו במסכת סוטה גלגול שבועה מן התורה מן הכתוב "ואמרה האשה אמן אמן". רש"י

104 אלא כמ"ד עירוב פרשיות כתוב כאן והכתוב "כי הוא זה" נכתב על מלוה. רש"י.

105 משמע שאם שכרה בבעלים וחזר ושכרה שלא בבעלים פשוט שהשכירות קיימת. וקשה ממה שאמרו בדף צ"ו ששכירות בבעלים מפיקה שכירות שלא בבעלים. וי"ל שיש גוה"כ שבכל מקום שיש בעלים או בשכירות הראשונה או בשניה יהיה פטור. תוס'.

106 ואע"ג שמשך אותה מתחילה בבעלים ולא חזר ומשך אותה חייב מפני שבשעת שכירות היתה ברשותו ולא חסרה משיכה וחצירו קנתה באמירה, והשכירות נקנתה בקנין אחר היא כשלא היתה בבעלים.

שהשכירות שייכת בשאלה, שהרי גם שוכר חייב בגניבה ואבידה¹⁰⁷, והשכירות היא המשך השאלה שהיא בבעלים ופטור.

את"ל שכירה שייכת בשאלה מה הדין שכרה בבעלים שאלה שלא בבעלים

אם תמצא לומר שהשכירות שייכת בשאלה, מה הדין כששכרה בבעלים וקודם שהחזירה חזר ושאלה ממנו שלא בבעלים, ומתה כדרכה. האם שאלה לא שייכת בשכירות לענין אונסין וחיוב זה לא בא מחמת המשיכה הראשונה, והחיוב של השאלה בא מחמת קנין שלא בבעלים וחייב. או שכיון ששכירות שייכת במקצת החיוב של גניבה ואבידה שיש עליו, יש לתלות את החיוב של השאלה במשיכה הראשונה, כמו שהיא שייכת בכולה ופטור באונסין.

אם תמצא לומר שלא אומרים שכיון ששייכת במקצת כמו ששייכת בכולה¹⁰⁸. מה הדין אם שאלה בבעלים ושכרה שלא בבעלים, וחזר ושאלה. האם השאלה חוזרת למקומה או השכירות מפסיקה בין השאלה הראשונה לשניה שאינה בבעלים וחייב.

ומה הדין אם שכרה בבעלים ושאלה וחזר ושכרה. האם השכירות חוזרת למקומה או שהשאלה הפסיקה ביניהם, ונשארה הגמרא בתיקו.

107 כל חיובי שוכר של גניבה ואבידה ישנם בשואל ולא הוסיף כלום והם באו ומחמת המשיכה ראשונה שהיא בבעלים ופטור. רש"י.

108 רש"י כתב שלא גורסים בבעיה השלישית כיון דשייכא במקצת שייכא בכולא אלא כיון דשייכא במקצת שייכא בכולא לא אמר. ותוס' תמהו א"כ מה הסתפקו בבעיה הרביעית הרי כיון שהשאלה שבאמצע אינה בבעלים איך תחזור השכירות אחרי שהשכירות בעלים פסקה ע"י השאלה! אלא נראה כמו שהיה כתוב בספרים בבעיה השלישית ואת"ל שאומרים כיון דשייכא במקצת שייכא בכולא. ויש לומר שהבעיה הרביעית אינה באת"ל, ואם נפשוט את השלישית נפשוט את הרביעית. תוס'. וכן כתבו הרא"ש והטור אבל הרמב"ם לא גרס ואת"ל. הגהות הגר"א.